

Metodický prístup k skupinám s nedostatkom príležitostí vo vysokoškolskom vzdelávaní (minimálne požiadavky)

Verzia 2: 30.7.2021

Obsah

1. Osoba s nedostatkom príležitostí (podľa Sprievodcu programom Erasmus+).....	2
2. Finančná podpora pre inklúziu	3
2.1 Finančná podpora pre inštitúciu	3
2.2 Finančná podpora pre účastníka s nedostatkom príležitostí.....	3
2.2.1 Doplnujúca individuálna podpora	4
2.2.2 Dodatočná podpora na základe reálnych nákladov (špeciálny grant)	4
3. Typy podpory pre skupiny s nedostatkom príležitostí – Erasmus+ (2021 – 2027).....	6
4. Podpora účastníkov s nedostatkom príležitostí na základe ECHE	7

1. Osoba s nedostatkom príležitostí (podľa Sprievodcu programom Erasmus+)

Sprievodca programom definuje účastníka s nedostatkom príležitostí ako: „*Osoba s nedostatkom príležitostí je potenciálny účastník, ktorému osobný, fyzický, duševný alebo zdravotný stav nedovoľuje zúčastňovať sa na projekte/akcii mobility bez dodatočnej finančnej alebo inej podpory.*“¹

Sprievodca programom zároveň predstavuje pomerne rozsiahly zoznam možných prekážok v mobilite a ich opis:

- **Zdravotné postihnutie:** Patrí sem fyzické, mentálne, intelektuálne alebo zmyslové postihnutie, ktoré vzájomným pôsobením s rôznymi prekážkami môže niektorým ľuďom brániť v plnej a účinnej účasti na živote spoločnosti za rovnakých podmienok, aké majú iní ľudia.
- **Zdravotné problémy:** Prekážky môžu vyplývať zo zdravotných problémov, ako sú vážne ochorenia, chronické choroby alebo akékoľvek iné fyzické alebo mentálne stavy brániace v účasti na programe.
- **Prekážky súvisiace so systémami vzdelávania a odbornej prípravy:** Prekážkam môžu čeliť jednotlivci, ktorí majú z rôznych dôvodov ťažkosti pri dosahovaní uspokojivých výsledkov v systémoch vzdelávania a odbornej prípravy, osoby, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku, osoby, ktoré nie sú zamestnané ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, a dospelí s nízkou úrovňou zručností. Hoci svoju úlohu môžu zohrávať aj iné faktory, tieto ťažkosti vo vzdelávaní, ktoré môžu súvisieť aj s osobnou situáciou, väčšinou vyplývajú zo systému vzdelávania, ktorý vytvára štrukturálne obmedzenia a/alebo plne nezohľadňuje osobitné potreby jednotlivca. Jednotlivci môžu čeliť prekážkam účasti aj vtedy, keď štruktúra učebných plánov sťažuje vzdelávaciu mobilitu alebo mobilitu odbornej prípravy v zahraničí v rámci štúdia.
- **Kultúrne rozdiely:** Hoci kultúrne rozdiely môžu vnímať ako prekážky ľudia s akýmkoľvek pôvodom, osobitne môžu uvedené rozdiely vplývať na osoby s nedostatkom príležitostí. Takéto rozdiely môžu predstavovať významné prekážky v oblasti vzdelávania vo všeobecnosti, o to viac však pre ľudí s migrantským alebo utečeneckým pôvodom (najmä pre novo prichádzajúcich migrantov), ľudí patriacich k národnostnej alebo etnickej menšine, používateľov posunkového jazyka, ľudí, ktorí majú ťažkosti s jazykovým prispôbením a kultúrnou inklúziou atď. Vystavenie cudzím jazykom a kultúrnym rozdielom pri účasti na akýchkoľvek aktivitách programu môže jednotlivcov odrádzať a do istej miery obmedzovať prínosy vyplývajúce z ich účasti. Takéto kultúrne rozdiely môžu dokonca celkom odradiť potenciálnych účastníkov od podania žiadosti o podporu v rámci programu, čiže predstavujú prekážku vstupu.
- **Sociálne prekážky:** Prekážkou môžu byť ťažkosti so sociálnou adaptáciou, ako sú obmedzené spoločenské kompetencie, antisociálne alebo vysokorizikové správanie, (bývalí) páchatelia priestupkov, (bývalí) užívatelia drog alebo alkoholu či sociálna marginalizácia. Ďalšie sociálne prekážky môžu vyplývať z rodinných pomerov, napr. ak

¹ https://www.erasmusplus.sk/erasmus_2021_2027/doc/dokumenty/2021-erasmusplus-programme-guide_v2_sk.pdf

ide o rodiča (najmä osamelého rodiča), opatrovateľa, živateľa alebo sirotu, alebo ak osoba bola alebo v súčasnosti je v ústavnej starostlivosti.

- **Hospodárske prekážky:** Prekážku môže predstavovať hospodárska nevýhoda, ktorou môže byť nízka životná úroveň, nízky príjem, štúdium popri zamestnaní, závislosť od systému sociálneho zabezpečenia v prípade dlhodobej nezamestnanosti, problematické situácie alebo chudoba, bezdomovstvo, dlhy alebo finančné problémy atď.
- **Prekážky súvisiace s diskrimináciou:** Vyskytnúť sa môžu prekážky, ktoré sú výsledkom diskriminácie súvisiacej s pohlavím, vekom, etnickým pôvodom, náboženským alebo filozofickým vyznaním, sexuálnou orientáciou, zdravotným postihnutím alebo prierezovými faktormi (kombináciou s dvomi alebo viacerými ďalšími uvedenými prekážkami súvisiacimi s diskrimináciou).
- **Geografické prekážky:** Prekážku môže predstavovať život vo vzdialených alebo vidieckych regiónoch, na malých ostrovoch alebo v okrajových/najvzdialenejších regiónoch, na predmestiach, v oblastiach s obmedzenou ponukou služieb (obmedzená verejná doprava, nedostatočné zariadenia) alebo v menej rozvinutých oblastiach v tretích krajinách atď.

Uvedený prehľad slúži ako referencia pre národné agentúry. Tieto si na jeho základe vypracujú stratégiu inklúzie v národných podmienkach v kontexte špecifik a potrieb jednotlivých sektorov. Pre výzvu 2021 sú *príklady* skupín osôb so znevýhodnením uvedené v [kapitole 3](#).

2. Finančná podpora pre inklúziu

Finančná podpora na inklúziu sa poskytuje na 2 úrovniach:

- finančná podpora pre inštitúciu;
- finančná podpora pre účastníka s nedostatkom príležitostí.

2.1 Finančná podpora pre inštitúciu

Je určená pre inštitúciu na pokrytie nákladov súvisiacich s organizáciou mobilít účastníkov s nedostatkom príležitostí, ktorí si vyžadujú dodatočnú podporu **na základe reálnych nákladov**.

Mechanizmus financovania: príspevok na jednotkové náklady.

Pravidlo pridelenia: na základe počtu účastníkov s nedostatkom príležitostí, ktorí vyžadujú dodatočnú podporu na základe reálnych nákladov – 100 € na účastníka.

2.2 Finančná podpora pre účastníka s nedostatkom príležitostí

Pozostáva z doplnujúcej sumy individuálnej podpory pre účastníkov s nedostatkom príležitostí (tzv. „top-up“), pričom v odôvodnených prípadoch, ak grant nebude postačovať, je možné požiadať národnú agentúru o dodatočnú podporu na základe reálnych nákladov (špeciálny grant).

2.2.1 Individuálna podpora - paušál

Je poskytovaná vo forme navýšenia grantu (top-up) pre určité skupiny osôb (možné príklady sú uvedené v [kapitole 3](#) tohto dokumentu).

Navýšenie pri dlhodobej mobilite predstavuje príspevok vo výške **250 € na mesiac**. Študenti a čerství absolventi s nedostatkom príležitostí, ktorí vykonávajú stáž, majú nárok na získanie doplňujúcej sumy pre študentov a čerstvých absolventov s nedostatkom príležitostí a aj doplňujúcej sumy na stáž (150 € mesačne).

Navýšenie pri krátkodobej mobilite predstavuje pre účastníkov s nedostatkom príležitostí príspevok vo výške **100 € v prípade aktivity v rámci fyzickej mobility v trvaní 5 až 14 dní a 150 € v prípade aktivity v trvaní 15 až 30 dní**. Doplňujúca suma na stáže sa v tomto prípade neuplatňuje.

Odporúčame, aby v prihláške na mobilitu bola možnosť pre záujemcu označiť, že je účastníkom s nedostatkom príležitosti.

Mechanizmus financovania: top-up.

Pravidlo pridelenia: Za identifikáciu účastníka s nedostatkom príležitostí je zodpovedná konkrétna vysoká škola. V tomto prípade nežiada národnú agentúru o povolenie.

Príklad: Na mobilitu je vybraný účastník poberajúci sociálne štipendium. Tento účastník priloží k prihláške príslušné potvrdenie (pozri tabuľka nižšie). Kontaktná osoba pridá mobilitu do nástroja Beneficiary Module (BM), označí príslušnosť k skupine s nedostatkom príležitosti. Nástroj BM pripočíta k individuálnej podpore prislúchajúce navýšenie.

2.2.2 Individuálna podpora – reálne náklady (špeciálny grant)

Je poskytovaná vo forme reálnych nákladov. Je určená na pokrytie dodatočných nákladov, ktoré vzniknú účastníkom s nedostatkom príležitostí v súvislosti s mobilitou v prípadoch, kedy by top-up (paušál) nedokázal pokryť tieto náklady. Tieto náklady sú konkrétne určené na **úhradu mimoriadnej finančnej podpory požadovanej pre účastníkov s fyzickým, mentálnym alebo zdravotným postihnutím na umožnenie ich účasti na mobilite, ako aj pri prípravných návštevách a pre sprevádzajúce osoby** (vrátane cestovných nákladov a nákladov spojených s pobytom, ak sú opodstatnené a nie sú týmto účastníkom hradené z rozpočtových kategórií Cestovné náklady a Individuálna podpora).

Mechanizmus financovania: reálne náklady dokladované účtovnými dokladmi.

Odporúčame, aby v prihláške na mobilitu bola možnosť pre záujemcu označiť, že je účastníkom s nedostatkom príležitosti.

Pravidlo pridelenia: o špeciálne granty pre svojich študentov/zamestnancov bude môcť vysoká škola zažiadať národnú agentúru k termínu stanovenom v špeciálnej výzve, pri podávaní priebežnej správy a v odôvodnených prípadoch aj mimo týchto možností.

Žiadosť o špeciálny grant bude k dispozícii na webovej stránke programu.

Príklady reálnych nákladov:

- príspevok na prepravu (napr. prenájom špeciálneho motorového vozidla, ak je daná osoba odkázaná na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom, prípadne je takáto preprava zabezpečovaná oprávnenou osobou/obcou/poskytovateľom sociálnych služieb) do/z, ako aj na mieste (napr. ak daná osoba nie je schopná používať verejnú hromadnú dopravu, a to či už z dôvodu fyzických alebo psychických obmedzení);
- príspevok v prípade, ak účastník mobility potrebuje asistenciu alebo opatrovanie (napr. náhrada pre fyzickú osobu, ktorá vykonáva osobnú asistenciu na základe písomnej zmluvy alebo pre rodinného člena v prípade opatrovania);
- príspevok na cestu a ubytovanie pre sprevádzajúcu osobu;
- materiálová podpora účastníkov – špeciálne didaktické pomôcky, špeciálne zdravotnícke potreby atď.

Príklad: Na mobilitu je vybraný účastník s ťažkým zdravotným postihnutím. Takýto účastník priloží príslušné potvrdenie a ak potrebuje dodatočné finančné prostriedky na uľahčenie mobility (príklady pozri vyššie), vyplní žiadosť o špeciálny grant a predloží ju Erasmus koordinátorovi na svojej vysokej škole, ktorý ju skontroluje, podpíše a pošle na schválenie do národnej agentúry. Národná agentúra po schválení vystaví dodatok k zmluve a pošle finančné prostriedky na účet školy. Kontaktná osoba pridá mobilitu do nástroja Beneficiary Module (BM) a označí, že **má účastník nárok na špeciálny grant.**

3. Typy podpory pre skupiny s nedostatkom príležitostí – Erasmus+ (2021)

Skupina	Popis	Typ podpory	Možnosti preukázania
Zdravotné postihnutie	Za osobu s ťažkým zdravotným postihnutím (ďalej len osoba s ŤZP) sa považuje fyzická osoba, ktorej miera funkčnej poruchy je najmenej 50 % .	Top-up a reálne náklady (ak nepostačuje top-up)	preukaz ŤZP
Zdravotné problémy	Za osobu so zdravotným problémom sa považuje osoba s chronickým zdravotným ochorením alebo psychiatrickým ochorením.	Top-up	lekárska správa a/alebo rozhodnutie ÚPSVaR o priznaní peňažného príspevku a/alebo štatút študenta so ŠP správa z poradenského zariadenia
Hospodárske prekážky	<ul style="list-style-type: none"> nízka životná úroveň, nízky príjem (napr. rodina v sociálnej núdzi) závislosť od systému sociálneho zabezpečenia (napr. poberateľ sirotského dôchodku, dávky v nezamestnanosti) 	Top-up	sociálne štipendium a/alebo potvrdenie ÚPSVaR o hmotnej núdzi
Sociálne prekážky	Ťažkosti so sociálnou adaptáciou: <ul style="list-style-type: none"> osamelý rodič s dieťaťom (t. j. osamelá žena alebo osamelý muž, ktorí sa trvale starajú o dieťa mladšie ako 15 rokov), prekážky súvisiace s diskrimináciou 	Top-up	Podľa situácie: - čestné vyhlásenie
Ostatné	Rôzne typy bariér (napr. etnický pôvod, migranti a pod.) – v závislosti od rozhodnutia VŠ	Top-up	Podľa situácie: - čestné vyhlásenie

Upozornenie:

V prípade účastníkov s ťažkým zdravotným postihnutím si účastník môže vybrať z týchto možností:

- a. iba top-up – táto suma sa nevyúčtováva,*
- b. kombinácia top-up a reálnych nákladov - v prípade, ak top-up nedokáže pokryť zvýšené náklady takéhoto účastníka, je možné tento rozdiel pokryť prostredníctvom špeciálneho grantu (reálnych nákladov). Vysoká škola musí zabezpečiť, aby v prípade kombinácie top-upu a reálnych nákladov nedošlo k dvojitému financovaniu - tzn. aby nedochádzalo k prekryvaniu financovaniu tých istých výdavkov.*

V prípade účastníka čeliaceho viacerým prekážkam - nie je možné účastníkovi prideliť viac ako jeden top-up.

4. Podpora účastníkov s nedostatkom príležitostí na základe ECHE

S cieľom zabezpečiť čo najjednoduchší prístup k mobilite študentov a zamestnancov v súlade so zásadami charty ECHE musia inštitúcie vysokoškolského vzdelávania zabezpečiť súčasným aj perspektívnym účastníkom zo všetkých prostredí rovnaký a spravodlivý prístup a príležitosti, a teda aj účastníkom s nedostatkom príležitostí. Na dodržanie tejto zásady je potrebné vymedziť interné postupy výberu, v ktorých sa zohľadňujú spravodlivosť a inklúzia a holisticky sa posudzujú kvality a motivácia žiadateľov. Okrem toho sa inštitúcie vysokoškolského vzdelávania nabádajú k vytváraniu príležitostí na mobilitu, ako sú tzv. mobilitné okná integrované do učebných plánov s cieľom uľahčiť účasť študentov zo všetkých študijných odborov. V tomto zmysle môže zmiešaná mobilita prispieť k ponuke ďalších príležitostí, ktoré môžu byť pre niektorých jednotlivcov alebo skupiny študentov vhodnejšie. V tejto súvislosti je pri riešení inklúzie a rozmanitosti užitočné povoliť činnosť v inštitúciách vysokoškolského vzdelávania pracovníkov, ktorí sa zaoberajú inklúziou (inclusion officer). Pracovníci, ktorí sa zaoberajú inklúziou, môžu napr. prispievať k zvyšovaniu informovanosti, vypracúvaniu stratégií v oblasti komunikácie a osvedčujú, zabezpečovať primeranú podporu počas celého obdobia mobility v spolupráci s relevantnými kolegami a prispievať k uľahčovaniu spolupráce medzi relevantnými zamestnancami inštitúcie svojimi odbornými znalosťami v oblasti inklúzie a rozmanitosti.